

3

Vragenuur: Vragen Teunissen

Vragen van het lid Teunissen aan over het bericht dat het ministerie van Landbouw één van de belangrijkste thema's van de klimaatcampagne "Iedereen doet wat" heeft geschrappt omdat het advies om minder vlees te eten gevoelig zou liggen bij de vleessector.

De voorzitter:

Ik heet de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat van harte welkom. We gaan even schoonmaken en daarna geef ik het woord aan mevrouw Teunissen van de Partij voor de Dieren. Zij heeft een vraag over het bericht dat het ministerie van Landbouw een van de belangrijkste thema's van de klimaatcampagne "Iedereen doet wat" heeft geschrappt omdat het advies om minder vlees te eten gevoelig zou liggen bij de vleessector. Het woord is aan mevrouw Teunissen van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Voorzitter, dank u wel. Het kabinet startte in 2019 de campagne Iedereen doet wat, de campagne over wat je zelf kunt doen voor het klimaat. Met "Iedereen" werd de burger bedoeld, dus niet de grote uitstoters van Nederland zoals Tata Steel en Shell en de landbouwsector of de overheid zelf, die de fossiele industrie met miljardensubsidies in de benen houdt, maar de burger. Onder "wat doen" stonden tips als je afval scheiden, je huis isoleren en je auto delen, maar "twee dagen minder vlees eten" schitterde door afwezigheid. Maar met twee dagen minder vlees eten in de week bespaar je hetzelfde als wel 2 miljoen auto's van de weg. Volgens een oud-topman van Unilever zouden we één graad opwarming kunnen voorkomen als we de transitie naar een meer plantaardig voedselpatroon nu eindelijk in gang zetten. Alleen maar winst dus, met een heel simpele gratis maatregel. Maar de ministeries van Landbouw en EZK spraken van een politiek erg gevoelig onderwerp en schraptten minder vlees eten uit de campagne. Zodoende werd de oproep om minder vlees te eten — want daar ging het allemaal om, vlak voor de lancering — uit de campagne geschrappt. In plaats van het te schrappen van het menu, werd het dus uit het beleid geschrappt.

Voorzitter. Erkent de staatssecretaris dat het zeer zorgelijk is dat wetenschappelijke feiten als politiek gevoelig worden bestempeld, om vervolgens uit de plannen te worden weggelakt? Erkent zij ook dat minder vlees eten een gratis maatregel is en een enorme klimaatwinst oplevert? We weten dat deze staatssecretaris niet bang is. Is zij bereid het tij te keren en het anders te gaan doen dan haar voorgangers? Dat kan ze doen door geen deelbelangen zoals die van de landbouwsector, maar het algemeen belang voorop te stellen in het beleid, door minder dieren eten uit de taboesfeer te halen, en door minder vlees eten een stevigere plek te geven in haar klimaatbeleid. Is zij bereid een andere afslag te maken dan haar voorgangers? En is zij ook bereid om spotjes te organiseren over de klimaatwinst van minder vlees eten?

De voorzitter:

Dank u wel. Het woord is aan de staatssecretaris.

Yeşilgöz-Zegerius:

Dank u wel, voorzitter. Het is heel bijzonder om hier nu voor de eerste keer in deze zaal te staan. Willen we ons land en de planeet op een goede manier doorgeven aan de generaties na ons, dan is het van belang dat we onze best doen om de opwarming van de aarde zo veel mogelijk te beperken. Daarvoor voeren we klimaatbeleid. We hebben een Klimaatwet en een Klimaatakkoord waarin we met elkaar hebben afgesproken dat er een CO₂-heffing voor de industrie komt, dat de kolencentrales op den duur dichtgaan, dat het gebruik van kolen nu wordt beperkt, en dat we stap voor stap overgaan op schone energie.

Er zijn heel veel mensen thuis die daar ook aan willen bijdragen. Juist om deze mensen meer zicht te geven op wat ze zelf kunnen doen, is in 2019 inderdaad de campagne "Iedereen doet wat" gestart. Het doel van de campagne was, en is nog steeds, om mensen te enthousiasmeren voor het nemen van maatregelen die hun leefomgeving verduurzamen. Voor heel veel mensen stond in 2019 de klimaattransitie en de vraag wat je er zelf aan kunt doen, een heel stuk verder van hen af dan nu. Dat lijkt me nog niet zo heel lang geleden. Daarom richtte de campagne zich ook op kleine, laagdrempelige bewegingen zoals op de vraag: wat kan je zelf doen?

Voorzitter. Onderzoek laat zien dat je, na het succesvol zetten van kleine stappen, eerder overgaat tot het doorvoeren van grotere stappen, zeker als het gaat om een verandering in je leefgewoonte. Het succes van de campagne "Iedereen doet wat" valt en staat dus met het enthousiasmeren van mensen voor dit soort positieve bewegingen. Bij aanvang van de campagne in 2019 is bewust gekozen voor een set van laagdrempelige maatregelen die een brede groep mensen aanspreekt. We merkten — daar werd net op gewezen en dat is ook de reden waarom we hier staan — dat het oproepen tot het eten van minder vlees in die periode heel veel discussie opriep. Dat herinner ik me overigens zelf ook van die periode. Volgens mij is discussiëren heel gezond. Dat doen we hier ook vaak, maar je moet je afvragen of zo'n discussie vervolgens past in een campagne die echt gericht is op het enthousiasmeren van mensen om stappen te nemen in hun eigen leefomgeving, in een positieve sfeer.

De klimaatcampagne "Iedereen doet wat" is een meerjarige campagne waaraan met regelmaat nieuwe onderwerpen worden toegevoegd. Iets later is het onderwerp vlees eten ook toegevoegd aan die campagne, vanuit een positieve beweging. We willen niet tegen mensen zeggen "je mag geen vlees meer eten", maar juist alternatieven aanbieden, zoals het eten van noten en peulvruchten of het op een andere manier voor vervanging zorgen. Door het juist op die manier in te richten, laat je zien dat je mensen via een positieve boodschap mee kunt nemen. Dat is de reden geweest. Het staat er nu op die manier ook in. Ik heb vanochtend nog even gekeken. Het gaat juist om een goede balans tussen dierlijke en plantaardige eiwitten.

Wat betreft de vragen die expliciet zijn gesteld: het is juist bedoeld om mensen positief mee te nemen. Het is er later — niet heel veel later overigens — ook aan toegevoegd. Er staat heel duidelijk wat voor alternatieven je hebt. Het is echt ingericht om mensen te laten zien welke stappen je zelf kan nemen. Ik denk dat we daarmee echt een gebalan-

ceerd verhaal hebben. Als ik kijk naar hoe de campagne, die al een paar jaar gaande is, eruitziet, dan is dat een goed verhaal.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

De staatssecretaris zegt dat het onderwerp minder vlees eten in 2019 wat politieke discussie opbracht. Dat is natuurlijk niet gek, maar daar gaat het helemaal niet om. Het gaat erom dat de overheid zich in campagnes baseert op wetenschappelijke kennis, de wetenschappelijke kennis over klimaatverandering. De best beschikbare kennis die we hebben en waar talloze rapporten over zijn verschenen, gaat over de vraag: wat is het meest effectieve wat we kunnen doen om de klimaatcrisis te beteugelen? Het antwoord is onder andere het verminderen van de vleesconsumptie. Dat was in 2019 bekend. Bij mijn weten was dat zelfs al in 2008 bekend en misschien nog wel daarvoor. Het was dus geen nieuw feit. Ik constateer hier dat het ministerie zich niet door wetenschappelijke feiten heeft laten leiden in de bewustwordingscampagne, maar door deelbelangen van de agrarische industrie. Dat weten we uit de Wob-verzoeken van Wakker Dier. Is de staatssecretaris het met mij eens dat dat zorgelijk is en dat we nu de volgende stap moeten gaan zetten? Ik nodig de staatssecretaris daartoe uit. Volgens mij staan de camera's aan. Zij heeft nu de kans om een boodschap gebaseerd op feiten te verkondigen, namelijk dat minder vlees eten enorme klimaatwinst oplevert. Ik zou haar willen vragen of zij dat alsnog wil opnemen in haar bewustwordingscampagne.

Yeşilgöz-Zegerius:

Ik noemde de maatschappelijke discussie uit 2019. Die was zo levendig — dat kan en die discussie moet ook plaatsvinden — dat uiteindelijk is gezegd: past dat wel in een campagne die ingericht is om mensen te enthousiasmeren om een positieve stap te nemen in hun leefomgeving? Mevrouw Teunissen zegt terecht: de wetenschappelijke feiten en kennis zijn duidelijk, dus waarom maakte je daar toen geen gebruik van? Naast het feit dat vervangingsalternatieven voor vlees een paar maanden later zijn toegevoegd aan de campagne, wil ik mevrouw Teunissen ook wijzen op een andere vorm van wetenschap: de gedragswetenschap. Die leert ons dat boos worden of beuken op mensen die opzien tegen een verandering niet helpt. Het helpt wel als je mensen met kleine stappen, op een positieve manier kunt laten zien: op deze manier kun je je leven inrichten en dit zijn veranderingen die je zelf kunt doorvoeren. De gedragswetenschap laat ons juist zien dat het makkelijker is om dat met elkaar op te pakken als je dat op deze manier inricht. Ik denk dat dat heel erg belangrijk is. Mevrouw Teunissen en ik voeren veel debatten met elkaar over de klimaatopgave en we hebben misschien ook met enige regelmaat verschil van mening over hoe we tot de doelen komen, maar ik hoop dat ze inmiddels van mij weet dat de doelen niet ter discussie staan voor mij. Die doelen gaan we ook met elkaar halen. Ik doe dat heel graag — en volgens mij mevrouw Teunissen ook — op zo'n manier dat ik iedereen erbij kan betrekken en dat iedereen daaraan ook een bijdrage kan leveren, maar ook het gevoel heeft hier echt onderdeel van uit te maken.

Op deze manier is het ook ingericht. Het is nu ook echt een onderdeel van de campagne dat je vlees door bijvoorbeeld noten en peulvruchten kunt vervangen. Ik moet zeggen dat ik geen goede kok ben, dus ik zou daarvoor nu geen

recepten kunnen geven, maar degenen die dat willen kunnen dat vervangen. Ik ken veel mensen in mijn omgeving die dat een paar dagen in de week doen vanwege gezondheidsaspecten of vanwege het idee dat zij daarbij hebben over klimaatverandering. Ik ken ook mensen die een andere afweging maken. Voor mij is het belangrijk dat mensen inzicht hebben in de mogelijkheden en dan zelf een afweging kunnen maken. Alleen zo denk ik dat we dit met een goede balans met elkaar kunnen realiseren.

De voorzitter:

Dank u wel. Tot slot, mevrouw Teunissen.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Ik hoor hier toch wel weer het "haalbaar en betaalbaar"-verhaal van de VVD een beetje doorschemeren, namelijk: we moeten met z'n allen kleine stapjes zetten voor het klimaat. Dat is gewoon een verhaal van 40 jaar geleden. Toen konden we ons dat nog veroorloven, maar we hebben te maken met een klimaatcrisis. We hebben het rapport van het IPCC ontvangen waaruit blijkt dat het code rood is voor de mensheid. We moeten nu grote stappen zetten voor het klimaat en ik vind dit verhaal echt zorgelijk. Ik had het ook niet verwacht van deze staatssecretaris, want zij staat bekend als een dappere bewindspersoon die wel eens even een stapje vooruit durft te zetten. Dus ik daag haar alsnog uit om dit rapport serieus te nemen. We zijn klaar met de kleine stapjes. Het is tijd voor enorme stappen. We kunnen niet weg blijven kijken van de klimaatwinst van minder vlees eten.

De voorzitter:

Mevrouw Teunissen, er zijn een aantal vervolgvragen. Allereerst is het woord aan mevrouw Van der Plas van BBB en dan aan de heer Thijssen van de PvdA, de heer Boucke van D66 en mevrouw Bromet van GroenLinks.

Mevrouw Van der Plas (BBB):

De overheid gaat natuurlijk gewoon niet over het menu van mensen. De overheid hoort niet aan de eettafel van mensen te zitten om ze te vertellen wat ze wel en wat ze niet mogen eten. Het is dus een hele verstandige beslissing van het ministerie om dit niet op te nemen. Er wordt hier door mevrouw Teunissen zo op gehamerd om het IPCC-rapport serieus te nemen. Ik wil aan de minister vragen of ze dat rapport inderdaad serieus neemt, maar dan ook meeneemt dat in datzelfde IPCC-rapport staat dat de klimaatimpact van rundvee drie tot vier keer kleiner is dan is gedacht. Dit geldt zeker voor de Nederlandse veehouderij, waar sinds de tachtiger jaren het aantal runderen is verminderd van 5,2 miljoen naar 3,8 miljoen, er 1 miljoen minder melkkoeien zijn en de varkenshouderij al is gekrompen van ongeveer vijftien miljoen varkens naar elf miljoen varkens. Is de minister bereid om dat in de toekomstige communicatie over onze duurzame veehouderij mee te nemen? Want als we het IPCC-rapport serieus moeten nemen, dan moeten we ook alles serieus nemen.

Yeşilgöz-Zegerius:

Ik word door mevrouw Van der Plas elk debat gepromoveerd tot minister. Dank daarvoor. Dat is niet erg, daar kan

ik aan wennen. Nee, grapje! Ik ken dat deel van het onderdeel van het onderzoek ook, en we nemen dat ook mee in de appreciatie van het IPCC-rapport. Want als je daar een reactie op geeft, moet je het inderdaad in de volle samenhang doen. We zullen daar dus op die manier op terugkomen. Dat lijkt me gewoon een terecht punt.

De voorzitter:

Mevrouw Van der Plas, tot slot.

Mevrouw Van der Plas (BBB):

Heel fijn. Ik heb geen vervolgvraag, maar met al die wisselingen in het kabinet, met staatssecretarissen en ministers, weet ik soms niet meer wie wat doet en wie wat is. Dus excuus daarvoor.

Yeşilgöz-Zegerius:

We gaan een keer koffiedrinken.

De voorzitter:

U bent in ieder geval consistent. Dan ga ik naar de heer Thijssen van de Partij van de Arbeid.

De heer Thijssen (PvdA):

Ik heb een vraag aan de staatssecretaris. Ik snap dat er klimaatwetenschap is, net als gedragswetenschap en ik denk dat als een overheid enthousiasme uitstraalt over dat het gezond is en beter voor het klimaat om minder vlees te eten, dat best aanstekelijk kan zijn, ook twee jaar geleden al. Wat ik niet snap aan het antwoord van de staatssecretaris is waarom LNV erbij wordt betrokken. Uw departement gaat over klimaat en over de campagne. We weten dat LNV heel erg zit op de belangen van de landbouwsector. Waarom wordt LNV dan geraadpleegd? Waarom heeft u zelf niet gewoon gezegd: "Dit is de campagne, ook over minder vlees. Op een gegeven moment gaan we daar wel groot over communiceren"?

Yeşilgöz-Zegerius:

Het is een campagne van vier ministeries gezamenlijk. We overleggen dus veel met elkaar. Meneer Thijssen weet ook dat het Klimaatakkoord, waar ook deze campagne uit voortvloeit, bestaat uit veel verschillende invalshoeken, waar veel ministeries bij betrokken zijn: gebouwde omgeving, mobiliteit, landbouw, industrie, energie, elektriciteit. We doen dit dus gezamenlijk. Ik denk dat dit een beetje de rode draad is van het verhaal; alleen dan kun je ook gezamenlijkheid uitstralen en zorgen dat iedereen mee kan doen.

Misschien is het goed om hieraan nog iets toe te voegen, als dat mag. Op de site van het Voedingscentrum, dat gefinancierd wordt door LNV en VWS, zien we wat duurzame voeding betreft op nummer één staan dat minder vlees eten een wijze stap is. Het hangt ervan af met welk doel je mensen informeert. De campagne is echt gericht op het enthousiasmeren van mensen, op het laten zien: hier is je handelingsperspectief, dit kun je zelf bijdragen. Je laat mensen zelf die afweging maken. Ik denk dat dat de meest wijze manier is om ervoor te zorgen dat iedereen denkt "oké, ik lever mijn bijdrage op deze manier".

De voorzitter:

Dank u wel. De heer Boucke van D66 en dan mevrouw Bromet van GroenLinks.

De heer Boucke (D66):

Deze staatssecretaris weet dat ik haar de belangrijkste bewindspersoon uit het kabinet vind, want zij gaat over de grootste uitdaging van onze tijd: de klimaatverandering. Het kabinet besluit om een publiekscampagne te starten over deze grote uitdaging. Daarbij wordt uitgebreid onderzoek gedaan naar draagvlak, maar ook naar verschillende bewustwordingsmaatregelen. Daaruit blijkt dan dat minder vlees eten niet alleen een effectief middel is, maar ook draagvlak heeft onder mensen. Wanneer het kabinet dan niet een gedragen en effectieve maatregel durft te nemen in een publiekscampagne, dan is mijn vraag aan de staatssecretaris hoe mensen erop kunnen vertrouwen dat de overheid de grote maatregelen, de systeemveranderingen wel in gang zet. Kan de staatssecretaris daarop reflecteren?

Yeşilgöz-Zegerius:

De alternatieven voor het eten van vlees zijn een paar maanden later toegevoegd aan de campagne. Het is niet net gebeurd. Het is gewoon toegevoegd. Je wilt stap voor stap laten zien wat kan. De campagne loopt door tot 2030. Hij loopt met het Klimaatakkoord mee. Dat betekent dat we deze elke keer dynamisch aanpassen, niet alleen vanwege nieuwe inzichten, maar ook op grond van hoe we op een bepaald moment met elkaar misschien naar zaken kijken. Het is dus een campagne die zich aanpast aan de leefwereld van mensen. Ik denk dat dat het slimst is als je mensen wilt motiveren om een eigen bijdrage te leveren. Ik deel dat dus met de heer Boucke, maar het is misschien ietsje later erin gekomen, niet vanuit het idee om het nergens te noemen, maar om stap voor stap de positieve stappen te laten zien.

De heer Boucke (D66):

Is de staatssecretaris dan bereid om in de campagne expliciet op te nemen dat twee keer per week minder vlees eten een effectieve maatregel is en daarmee ook de lobby vanuit LNV terzijde te schuiven en een eigen effectief klimaatbeleid te voeren?

Yeşilgöz-Zegerius:

Als u het mij als staatssecretaris of mij persoonlijk vraagt: ik denk echt dat het minder effectief is als je mensen vertelt wat ze allemaal niet mogen doen. Mijn grootste frustratie bij klimaatbeleid en het maatschappelijke en het politieke debat daarover — zoals ik in eerdere debatten heb gedeeld met de heer Boucke — is dat het ofwel een heel technisch debat is dat hoog over gaat, waarbij mensen geen idee hebben waar het over gaat, ofwel een debat is waar je de hele dag hoort wat je allemaal niet meer mag, terwijl de waarheid in het midden ligt. Het ligt in positieve alternatieven aanbieden, in kansen, in innovatie. Dat is waar we volgens mij aandacht aan moeten besteden. Op dit moment is in de campagne opgenomen dat er goede alternatieven zijn voor vlees. Nou, dat is hartstikke mooi. We hebben hier nu een debat over, dat mensen ook kunnen volgen. Ik denk dat dit alleen maar eraan bijdraagt dat mensen zien dat ze er zelf over gaan. Dat is denk ik de beste en ook de meest duurzame manier om verandering te realiseren.

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks):

Je kunt als regering allerlei middelen inzetten om doelen dichterbij te brengen en het Klimaatakkoord — ik vind het fijn dat de staatssecretaris het zegt — is een hoger doel waar we allemaal aan werken, ook de staatssecretaris. Het gaat nu over een campagne waarin individuele burgers een keuze moeten gaan maken, maar staat een kabinet niet voor veel meer? We kunnen subsidies verstrekken om doelen te bereiken, we kunnen belastingen heffen en we kunnen regels of wetten maken. Wat gaat de staatssecretaris doen om de vervuiler te laten betalen en vlees eten gewoon veel minder aantrekkelijk te maken voor de mensen?

Yeşilgöz-Zegerius:

In het Klimaatakkoord hebben we op alle domeinen waar we het zojuist over hadden maatregelen genomen. Die worden nu uitgevoerd. In het najaar, bij de Klimaatnota, gaan we ook stilstaan bij wat het nu oplevert en waar we staan op het pad richting de 49% reductie aan CO₂-uitstoot in 2030. En daar zitten zaken in zoals CO₂-heffing voor de industrie, het sluiten van een kolencentrale en het instellen van een beperking op het gebruik van kolen. We zijn bezig met windmolens op land en zee, waar niet iedereen blij mee is. Het gaat over zonnepanelen. Het is veel breder dan dat. Uiteindelijk wil je de mensen thuis, die een bijdrage willen leveren maar input, informatie missen over hoe het gedaan moet worden, informeren. Dat is waar deze campagne zich op richt. Ik nodig mevrouw Bromet uit bij het debat in november. Ik kan me zomaar voorstellen dat ze heel veel ideeën heeft bij alle grote stappen die de overheid neemt.

Voorzitter, misschien mag ik één ding toevoegen. Klimaatverandering is een hele grote opgave. Maar ik geloof er echt niet in dat het werkt als wij mensen de hele dag gaan vertellen dat de wereld eraan gaat en dat we eigenlijk te laat zijn. Dat is niet wat mevrouw Bromet doet, maar dat is wel de balans die ik zoek. Het gaat hier over positief zijn en je afvragen wat je handelingsperspectief is, hoe je zelf kunt bijdragen en welke afwegingen je zelf kunt maken. Terwijl wij aan de andere kant inderdaad bezig zijn met de verduurzaming van de industrie, terwijl we de banen hier houden, de CO₂-heffing behouden en kolencentrales op den duur sluiten. Ik denk dus dat het een en-verhaal moet zijn.

De voorzitter:

Dank u wel. Tot slot een interruptie van mevrouw Teunissen van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Excuus, voorzitter, ik moest even naar een andere microfoon.

Wat we hier zien, is natuurlijk heel kwalijk. Want de maatregel om minder vlees te eten is geschrappt onder druk van de landbouwlobby. Dat geldt overigens ook voor de luchtvaartlobby. We zien dat minder vliegen ook niet is opgenomen in de campagne. De staatssecretaris laat zich dus leiden door de deelbelangen van de lobby. Mijn vraag is of de staatssecretaris vanaf nu haar rug recht gaat houden tegenover de ministeries die andere belangen steevast

vooropstellen. Gaat zij haar rug écht rechthouden voor het klimaatbeleid?

Yeşilgöz-Zegerius:

Volgens mij probeer ik al acht minuten lang, als de tijd hier klopt, juist uit te leggen hoe we dat inrichten. Ik wil juist graag dat mensen zelf die afwegingen kunnen maken. Het is niet aan mij om aan mensen te vertellen wat ze allemaal niet mogen. Ik wil de mensen juist de middelen geven om zelf de afweging te maken. Misschien is de vraag of EZK door de vleessector is belobbyd is. Nee, dat zijn wij niet. Op dat moment is gewoon gezegd: hierover is zo veel discussie dat het nu niet de beste meerwaarde toevoegt om mensen te enthousiasmeren. Een paar maanden later dacht men: nu kan dat. Zo zie je ook dat er stap voor stap iets wordt toegevoegd, zodat mensen weten: oké, dit kan ik zelf bijdragen.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

De staatssecretaris spreekt steeds over mensen iets opleggen, maar daar is natuurlijk helemaal geen sprake van. We gaan toch ook niet mensen opleggen om ledlampen te installeren? Dat is toch niet het doel van deze campagne? Het doel is bewustwording. Het is doel is informeren. Zo kunnen we mensen ook informeren over de klimaatwinst die het oplevert als ze twee dagen minder vlees eten. Dat is wat we nu missen. Is de staatssecretaris het met me eens dat er geen sprake is van iets opleggen, ook niet als we die maatregel in de campagne opnemen, maar dat het gaat om informeren?

Yeşilgöz-Zegerius:

Ik denk dat we het daarover helemaal eens zijn met elkaar. Daarom staat de informatie over alternatieven voor vlees ook al enige tijd in de campagne. Ik geloof juist heel erg in de positieve benadering. Ik denk dat je zo veel meer mensen aan de doelstelling van je beleid kunt binden dan wanneer we het andersom doen. Dus ik denk dat we alleen een andere invalshoek hebben. Ik nodig mevrouw Teunissen uit om ook deze kant van het verhaal te zien, waarbij je gewoon alternatieven aanbiedt.

De voorzitter:

Dank u wel. Mevrouw Van der Plas heeft nog een hele korte vraag tot slot.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Dank u wel voor uw coulance, voorzitter. Ik vind dat punt van die lobby wel interessant, want er wordt hier ook selectief verontwaardigd gedaan over de lobby's die plaatsvinden bij de ministeries. Kan de minister ons een lijst geven van alle organisaties — dus ook de groene organisaties, de milieuorganisaties en de dierenorganisaties — die lobbyen? Er wordt nu namelijk net gedaan alsof alleen de vleessector aan het lobbyen is. Ik ben eigenlijk wel benieuwd welke organisaties allemaal aankloppen bij het ministerie. Kunt u ons die lijst geven? Dat hoeft niet nu meteen.

De voorzitter:

Het is de staatssecretaris. Ik gaf mevrouw Van der Plas de kans om nog een vraag te stellen, zodat ze haar tweede vraag kon gebruiken om iets recht te zetten.

Yeşilgöz-Zegerius:

Ik denk dat er ook regels voor bestaan en dat dat kan. Ik wil graag de toezegging doen om uit te zoeken hoe ik daar het beste op kan reageren. Het is namelijk een heel brede vraag. Ik wil het niet zomaar afdoen, want ik vind het een heel logische vraag. Als mevrouw Van der Plas het oké vindt, kom ik er in ieder geval in een brief op terug hoe ik daarop in kan gaan. Is dat goed? Oké.

De voorzitter:

Dank u wel. Daarmee wil ik de staatssecretaris bedanken voor haar debuut in deze ruimte. We gaan eerst even schoonmaken.